

לקו"ש חלק ט"ז פ' ויקהל שיחה א

פיענוח מראי מקומות

פ' ויקהל לה, כז: והנשאים הביאו את אבני השהם ואת אבני המלאים לאפוד ולחשן. פרש"י ד"ה והנשאים הביאו: אמר ר' נתן, מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחלה ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה? אלא כך אמרו נשיאים, יתנדבו צבור מה שמתנדבין, ומה שמחסרים, אנו משלימין אותו, כיון שהשלימו צבור את הכל, שני' והמלאכה היתה דים, אמרו נשיאים מה עלינו לעשות, הביאו את אבני השהם וגו', לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחלה, ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם, והנשאים כתיב.

אבני השהם לכך התנדבו (בו בתחלה) בתחלה"

(הובא גם בפרש"י שם "ויביאו את־קרבנם לפני ה' ששִׁעֲגֹלֶת צב ושני עשר בקר עגלה על־שני הנשאים ושור לאחד ויקריבו אותם לפני המשכן" ד"ה ויקריבו אותם לפני המשכן: שלא קבל משה מידם עד שנאמר לו מפי המקום; אמר רבי נתן מה ראו הנשיאים להתנדב כאן בתחלה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו תחלה? אלא כך אמרו הנשיאים, יתנדבו צבור מה שיתנדבו, ומה שמחסרין, אנו משלימין, כיון שראו שהשלימו צבור את הכל, שנאמר והמלאכה היתה דים (שמות ל"ו), אמרו מעתה מה לנו לעשות? הביאו אבני השהם והמלואים לאפוד ולחשן, לכך התנדבו כאן תחלה). **וליתא שם סיום פרש"י "ולפי שנתעצלו כו"ל**.

ובבמדב"ר (פי"ב, טז) "ויקריבו נשיאי ישראל (במדבר ז, ב), למה נזדרזו הנשיאים לבוא ולהקריב תחלה, ובמלאכת המשכן נתעצלו ולא הביאו אלא אבני שוהם ואבני מלואים באחרונה. לפי שבשעה שאמר משה, כל נדיב לב יביאו תרומת ה' למלאכת

1) פרשתנו לה, כז "והנשאים הביאו את אבני השהם ואת אבני המלאים לאפוד ולחשן" ד"ה והנשאים הביאו: אמר ר' נתן, מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחלה ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה? אלא כך אמרו נשיאים, יתנדבו צבור מה שמתנדבין, ומה שמחסרים, אנו משלימין אותו, כיון שהשלימו צבור את הכל, שני' והמלאכה היתה דים, אמרו נשיאים מה עלינו לעשות, הביאו את אבני השהם וגו', לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחלה, ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם, והנשאים כתיב.

2) מספרי נשא ז, ג [פיסקא מה] "ויקריבו אותם לפני המשכן באו ועמדו לפני המשכן ולא קבל משה מהם עד שנאמר לו מפי הקב"ה קח מאתם הא הסכימה דעתם לדעת עליונה. ר' נתן אומר וכי מה ראו נשיאים להתנדב בתחילה ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה, אלא כך אמרו נשיאים יתנדבו ישראל מה שמתנדבים ומה שמחסרים אנו משלימים. כיון שראו נשיאים שהשלימו ישראל את הכל שנאמר והמלאכה היתה דים, אמרו הנשיאים מה עלינו לעשות שנאמר והנשיאים הביאו את

ליום נשיא אחד ליום יקריבו את־קרבתם לחנכת המזבח”

(ראה פרש"י שם ד"ה ויקריבו הנשאים את חנכת המזבח: לאחר שהתנדבו העגלות והבקר לשאת המשכן, נשאים לבם להתנדב קרבנות המזבח לחנכו).

ובפשטות י"ל שגם כאן כוונתו גם לנדבות העגלות והבקר. ובדפוס שני ובכו"כ כת"י רש"י "מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המשכן בתחלה", וכן בסיום פרש"י "לכך התנדבו בחנוכת תחלה" (וכ"ה בדפוס ראשון).

4) לכאורה צ"ע פי' תיבת "בתחלה" (ועד"ז הוא בספרי ופרש"י נשא שם) שהרי רק הם התנדבו לחנוכת המזבח. ואולי נק' תחלה לא דחנוכתו כ"א מצד עצם ענין המזבח, שהם היו הראשונים להקריב על המזבח ובנ"י הקריבו את קרבנותיהם אחר חנוכת המזבח (דהנשיאים).

או י"ל כפשטות הלשון "בתחלה", שגם בנ"י נדבו לחנוכת המזבח קרבנות נדבה (כיון שהיו נדיבי לב ביותר) אחר הנשיאים.

ולהעיר מנשא (ז, פד) "זאת חנוכת המזבח גו' מאת נשיאי ישראל" "זאת חנכת המזבח ביום המשח אתו מאת נשיאי ישראל קערת כסף שתים עשרה מזרקייכסף שנים עשר כפות זהב שתים עשרה". ואכ"מ.

5) בפרש"י נשא שם - בשינויים (ועד"ז בספרי) מפרש"י כאן: א) ליתא שם "אנו משלימין אותו". ב) מוסיף "כיון שראו". ג) מוסיף "(אמרו) מעתה מה לנו כו". ד) מסיים "והמלואים לאפוד ולחושן" ואינו מוסיף "וגו'", משא"כ בפרש"י כאן "את אבני השהם וגו'".*

(* להעיר מספר עץ הדעת טוב (מהרח"ו פרשתנו (קיד, י) שהנשיאים הביאו רק את אבני השהם והמילואים וז"ל שם: "ונחזור לבאר פרטות מלות הפסוקים. אמר הביאו את תרומת ה' וכו' הנה נתבאר כי אלו היו

המשכן, ולא אמר לנשיאים, היה רע בעיניהם על שלא אמר להם להביא, אמרו יביאו העם מה שיביאו ומה שיחסרו נמלא אנחנו. . והיו הנשיאים מצרים על שלא זכו בנדבת המשכן, אמרו הואיל ולא זכינו בנדבת המשכן נתן בבגדי כהן גדול, הדא הוא דכתיב (שמות לה, כז): והנשאים הביאו את אבני השהם וגו', אמר הקדוש ברוך הוא בני שנזדרזו, יכתב שהביאו והותר, והנשיאים שנתעצלו, חסר אות אחת משמם, שכן כתיב והנשאים חסר יו"ד עיי"ש,

תנחומא פקודי (יא) "וכן כתיב: והמלאכה היתה דים וגו' (שמות לו, ז), ויאמרו אל משה לאמר מרבים העם להביא (שמות לה, ה), להודיעך כמה נזדרזו ישראל במלאכת המשכן. לאחר שני ימים בקשו חכמי לב להביא את נדבתם ולא יכלו. שכבר נאמר, ויצו משה וגו' (שמות לו, ו). והיו הנשיאים מצרין על שלא זכו בתרומת מלאכת המשכן כלום, אמרו הואיל ולא זכינו בתרומת מלאכת המשכן כלום אם כן נתן בבגדי כהנה. אמר הקדוש ברוך הוא, בני שטרחו ונזדרזו במשכן, יכתב שבחן במשכן, בתורה. לפיכך כתיב והמלאכה היתה דים. והנשיאים שנתעצלו חסר אות אחת משמותם, שכן כתיב והנשיאים (שמות לה, כז), חסר יו"ד אחת. ואחר כך החזיקו במלאכת המשכן בצלאל ואהליאב בעבודתן וחכמי לב בעבודתן, שנאמר: ויעשו כל חכם לב וגו' (שמות לו, ח). וכן הנשים טוו את התכלת, שנאמר: וכל הנשים אשר נשא לבן וגו' "הובא גם סיום זה - אלא ששם: א) לא הובא זה בשם ר' נתן. ב) הובא בכמה שינויים.

2) בספרי ופרש"י נשא מאמר ר"נ הוא עה"פ "ויקריבו אותו לפני המשכן" שהמדובר שם הוא בנדבות העגלות והבקר לשאת המשכן, בהמשך הכתובים (ולא נזכר בספרי ופרש"י חנוכת המזבח), וחנוכת המזבח מבואר שם פסוק יוד ואילך "ויקריבו הנשאים את חנכת המזבח ביום המשח אתו ויקריבו הנשיאים את־קרבתם לפני המזבח: ויאמר ה' אל־משה נשיא אחד

אבל בגמרא שם לפני? שירד להם כו' עם המן תכשיטי נשים (בשמים) כו'. ובתיב"ע פי' גם בפסוק כח ענני שמיא בהמשך לפסוק כז. ואכ"מ.

6) משכיל לדוד כאן "והנשאים וכו'. דק"ל אמאי מנה הכתוב נדבת הנשיאים באחרונה ומשני להודיע עצלותם ועיין מה שכתבתי בפרשת תרומה בפרשת תקחו את תרמותי".

7) ועד"ז הוא סדרם בציווי עשייתם, שהציווי על שמן למאור ובגדי כהונה נאמר בפ' תצוה לאחרי הציווי על מלאכת המשכו בפ' תרומה

(ולהעיר מפרש"י אמור כד, ב "צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד" ד"ה צו את בני ישראל: זו פרשת מצות הנרות, ופרשת ואתה תצוה לא נאמרה אלא על סדר מלאכת המשכן, לפרש צרך המנורה, וכן משמע: ואתה סופך לצוות את בני ישראל על כך), **ובשמים לשמן המשחה כו' נצטוו בפ' תשא.**

8) להעיר מאוה"ח תרומה כה, ז [עה"פ "אבנישהם ואבני מלאים לאפד ולחשן"] **בתירוץ הא' וז"ל שם:** "אבני שהם וגו'. צריך לדעת למה כתב אבני שוהם ואבני מלואים בסדר אחר כל הי"א מינים ומן הראוי היה לו לסדרם קודם זהב וכסף כי הם מעולים מהם. ואולי כי לצד שמצינו שהנשיאים הביאו אותם באחרונה כשראו שהביאו ישראל כל הצורך למשכן, ותמצא שאמרו ז"ל (במד"ר פי"ב) שהקפיד ה' על זה וחסר אות אחת מהם והנשאים כתיב, לזה סדרם ה' באחרונה לומר כי הם למטה מכולם, ומהטעם עצמו שהם באחרונה והבן".

9) ועוד: בציווי הקב"ה למשה (ר"פ תרומה "וידבר ה' אלמשה לאמר: דבר אל בני ישראל ויקחורלי תרומה מאת כליאיש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי: וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת. . שמן למאור בשמים לשמן

ב' כתות העניים והקמצנים כנזכר ואמר כי זולת שקדמו לכל גם באופן התרומה היתה לשבח שהביאו מכל מין ומין מן הי"ג דברים הראויים לתרומה הזו והמפורשין בראש פ' תרומה וזאת התרומה וכו' עם היותן עניים או קמצנים אך את אבני השוהם וכו' זה לבד לא הביאו כי לא נמצא באוצרותם כלום אלא הנשיאים הם שהביאו וז"ש הביאו את תרומת ה' הנזכר בפסוק וזאת התרומה וכו' כנזכר ולזה לא אמר את כל תרומת ה' כי האבנים לא יוכלו הם להביא אך כל השאר הביאו" עיי"ש

(אבל עה"פ כאן (קטו, ג) כתב שהביאו גם הבושם ושמן וכו' וז"ל שם: "והנשיאים וכו' שעשו וחשבו שלא יזדרזו ההמון עם באותו הזריזות ביום א' או בשני בקרים כמ"ש ז"ל על והם הביאו אליו עוד נדבה בבוקר בבוקר והביאו כל הצורך לטרוח ולעשות הימנו מלאכה בהמתנה ובזמן ארוך אך אבני השוהם אם להיותן בלתי נמצאין אם לא ביד הנשיאים ואם שאין טורח במלאכתם רק לשקעם תוך משבצות הזהב וכן הבושם והשמן וכו' אין מלאכתן נעשית אלא באחרונה אחר גמר כל מלאכת המשכן ובגדי כהונה לכן לא נזדרזו להביאן תיכף אז הביאו אותם הנשיאים" עיי"ש).

ולכאורה עפמ"ש באוה"ח תרומה (כה, ז) [נעתק לקמן הערה 11], **פנ"י (שם, ב** "תקחו את תרומתי. פירש"י י"ג דברים נאמרו כאן וכו', והוא מלשון המדרש והובא בילקוט [תרומה שס"ג] שהם כנגד דברים שעשה הקדוש ברוך הוא לישראל ע"ש, ואף שהם במנין ט"ו פירש הרא"ם תכלת וארגמן ותולעת שני כיון שהם כולם צמר חשובים כאחד. ובאמת צריך לפרש כן לפי מה שפירש"י לקמן והנשיאים הביאו כמשמעו, אבל לפי מה דאיתא ביומא דף ע"ה ע"א תנא נשיאים ממש וכן הוא אומר [משלי כה, יד] נשיאים ורוח וגשם אין, י"ל יותר שלא היו נחשבים אבני שוהם ואבני מלואים ממנין הנדבה כיון שלא באו בנדבה" עיי"ש) **ועוד - כן הוא, לפי הגמרא דלקמן הערה 14.**

משלחן גבוה היו מביאים בלא טורח ויגיעה ולא חסרון כיס אשר על כרחו סדר נדבתם אחר כל הנדבות שמביאין מכיסם ועל ידי טודח". **וראה לקמן ע' 452 ואילך** [אינו נעתק מפני האריכות].

12) דזה שמפרט מה שהביאו (אבני שהם ומילואים בושם וכו') מובן בפשטות, כמו שמפרט כל י"ג הדברים שבנ"י הביאו. אבל לכאורה לא הוצרך לפרש שהנשיאים הם שהביאום.

לכאורה י"ל שמפרטם מצד חשיבותם - אבל אז הו"ל להקדימם בתחלה לפני נדבת כל ישראל. ודוחק לומר שלא כתבו בתחלה לפי שכן הוא סדר הציווי (כנ"ל בפנים) - כי את"ל שמפרטם מפני חשיבותם, מובן שלא יפרטם לבסוף, שנותן מקום לומר שזהו מצד העדר מעלתם,

[נוסף על הדוחק - שהרי היו כמה אנשים חשובים בבנ"י (הזקנים וכו') שבודאי התנדבו למלאכת המשכן מתאים לחשיבות שלהם ולא נפרטו בפ"ע.

אבל בזה הי' אפ"ל: א) שכוונת הנשיאים כאן היא לא רק לנשיאי השבטים (כמו שמפרש רש"י. וראה פרש"י נשא ז, ב "ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבתם הם נשיאי המטת הם העמדים עליהפקדים" ד"ה הם נשיאי המטת: שהיו שוטרים עליהם במצרים והיו מכים עליהם, שנאמר (שמות ה') ויכו שטרי בני ישראל וגו'. ד"ה הם העמדים על הפקדים: שעמדו עם משה ואהרן כשמנו את ישראל, שנאמר "ואתכם יהיו וגו'") כ"א אנשים חשובים ומורמים מעם כמו בכ"מ בתורה לפני"ז.

וראה פרש"י תשא לד, לב "ואחריכּן נגשו כלבני ישראל ויצום את כל־אשר דבר ה' אתו בהר סיני" "אחר שלמד לזקנים כו" וז"ל שם ד"ה ואחרי כּן נגשו: "אחר שלמד לזקנים, חוזר ומלמד הפרשה או ההלכה לישראל; תנו רבנן כיצד סדר המשנה? משה היה למד מפּי הגבורה, נכנס אהרן שנה לו משה פרקו, נסתלק אהרן וישב לו לשמאל משה, נכנסו בניו, שנה להם משה פרקו

המשחה ולקטרת הסמים: אבני שהם ואבני מלאים לאפד ולחשן" **ובציווי משה לישראל (ר"פ ויקהל "ויאמר משה אלכל' עדת בני־ישראל לאמר זה הדבר אשר־צוה ה' לאמר: קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה' זהב וכסף ונחשת . . ושמן למאור ובשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים: ואבני־שהם ואבני מלאים לאפוד ולחשן") נאמרו שמן למאור בשמים לשמן המשחה גו' לפני אבני שהם ואבני מילואים.**

10) לה, כד "כל־מרים תרומת כסף ונחשת הביאו את תרומת ה' וכל אשר נמצא אתו עצי שטים לכל־מלאכת העבדה הביאו".

11) אף שי"ל שג"ז נכלל בנדבת המשכן, אלא שהכתוב מספר איך הביאו. וראה אוה"ח כאן "אבני שהם וגו'. צריך לדעת למה כתב אבני שוהם ואבני מלואים בסדר אחר כל הי"א מינים ומן הראוי היה לו לסדרם קודם זהב וכסף כי הם מעולים מהם. ואולי כי לצד שמצינו שהנשיאים הביאו אותם באחרונה כשראו שהביאו ישראל כל הצורך למשכן, ותמצא שאמרו ז"ל (במד"ר פי"ב) שהקפיד ה' על זה וחסר אות אחת מהם והנשאם כתיב, לזה סדרם ה' באחרונה לומר כי הם למטה מכולם, ומהטעם עצמו שהם באחרונה והבן: עוד נראה לומר על פי מה שאמרו ביומא פרק בא לו (יומא ס"ט). שבגדי כהונה מותרים ליהנות מהם ומשמע שאין מועלין בהם. ושוב ראיתי לרמב"ם שכתב כן בפ"ה מהלכות מעילה, ולפי זה בגדי כהונה אינם בהשואה עם כלי המשכן ועבודתו שכולן קדושתן למעלה מבגדי כהונה ומועלין בהם ומעתה בדין הוא לסדר באחרונה אבני שהם ואבני מלואים אחר כל הי"א דברים לצד שכל י"א הדברים כולם הם צורכי המשכן ועבודתו מה שאין כן האבנים שאינם אלא לבגדי כהונה, והגם שבהי"א דברים יש גם כן בקצת מהם שהם לצורכי בגדי כהונה אף על פי כן אין לך מין ומין מהי"א שאין בו צורכי משכן ועבודתו מה שאין כן האבנים שאינם אלא לבגדי כהונה. עוד נראה על פי דבריהם ז"ל שאמרו ביומא (ע"ה). שהענגים היו מביאים את אבני השוהם וכו' אם כן

והרביתי אתו במאד מאד שנים עשר נשיאים יוליד ונתתיו לגוי גדול" ד"ה שנים עשר נשיאים: כעננים יכלו; כמו נשיאים ורוח).

וע"ד פי' הגמרא יומא עה, א "אמר רבי יהודה אמר רב ואיתימא רבי חמא ברבי חנינא מלמד שירד להם לישראל עם המן תכשיטי נשים דבר שנידוך במדוכה ובשלו בפרור אמר רבי חמא מלמד שירד להם לישראל עם המן ציקי קדירה, והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר מאי בבקר בבקר אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מדבר שירד להם בבקר בבקר מלמד שירדו להם לישראל אבנים טובות ומרגליות עם המן והנשיאים הביאו את אבני השם תנא נשיאים ממש וכן הוא אומר נשיאים ורוח וגשם אין".

תיב"ע כאן "וענני שמיא אזלין לפישון ודליין מתמן ית אבני בורלות חילא וית אבני אשלמותא לשקעא באיפודא ובחושנא ומחתן יתהון באנפי מדברא אזלין רברבני ישראל ומייתן יתהון לצרוך עיבידתא".

ת"י (הובא בבעה"ט כאן "והנשיאים הביאו. תרגום ירושלמי "וענניא איתיאוו" מלשון מעלה נשיאים (תהלים קלה ז)."

שמו"ר פל"ג, ח "דבר אחר, ויקחו לי תרומה, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה על עסקי המשכן, אמר לפניו רבונו של עולם יכולין הם לישראל לעשותו, אמר לו הקדוש ברוך הוא אפלו אחד מישראל יכול לעשותו, שנאמר (שמות כה, ב): מאת כל איש אשר ידבנו לבו. אמרו רבנן, אף במן שהיה יורד לישראל היו יורדות בו אבנים טובות ומרגליות, והיו הגדולים שבהן באין ומלקטים אותן והיו גונזין אותן, תדע שכן הוא, שנאמר (שמות לו, ג): והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר, וכי בבקר היו מביאין בצהרים לא היו מביאים, אלא ממה שהיה המן מוריד להם הביאו, וכן הוא אומר (שמות לה, כז): והנשאים הביאו, (שמות כה, ג): וזאת התרומה, אמר רבי טביומי בשעה שהגיע זמנו של יעקב אבינו לפטר מן העולם, קרא לבניו, אמר להם היו יודעין שהקדוש ברוך הוא עתיד לומר

נסתלקו הן, ישב אלעזר לימין משה ואיתמר לשמאל אהרן, נכנסו זקנים, שנה להם משה פרקם, נסתלקו זקנים ישבו לצדדין, נכנסו כל העם, שנה להם משה פרקם; נמצא ביד כל העם אחד, ביד הזקנים שנים, ביד בני אהרן שלשה, ביד אהרן ארבעה וכו'. כדאיתא בערובין", **שלכאורה משמע שזהו פי' "הנשיאים בעדה" שבפסוק שם לפנ"ז,**

(ב) שהם לא נפרטו בפ"ע כי לא הביאו דבר מסוים ומיוחד כמו שהנשיאים הביאו

(וראה תוס' הדר זקנים "והנשיאים הביאו את אבני השוהם ואת אבני וכו'. כל אחד הוצרך לאבן אחת לחתום בה שבטו וכתוב אבני שוהם הביאו כולם ושמן המשחה כמו כן",

פי' הרא"ש "את אבני השוהם הביאו כולם כל אחד אבן לכתוב כל א' וא' שמו על אבן שלו ושני אבני השוהם הביאו כולם וכן שמן המשחה"

וחזקוני "והנשאים הביאו כשעלו ישראל ממצרים כל איש שאל לפי מעלתו. את אבני השוהם שתיים שהיו לאפוד הביאו כל הנשיאים ביחד לפי ששמות כל השבטים כתובים בהם. ואת אבני המלאים שהיו לחשן הביאו כל אחד אבן אחת לחתום בה שם שבטו וגם שמן המשחה הביאו שהוא קדש הכל. ומשחה לשון גדולה, על שם שהיו מושחין ממנו המלכים והכהנים גדולים. וגם הקטורת שנקטר על מזבח הזהב ואותו שנקטר לפני ולפנים" - **שייכות דברים אלו להנשיאים**].

13) לה, כא "ויבאו כל־איש אשר־נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אתו הביאו את־תרומת ה' למלאכת אהל מועד ולכל־עבדתו ולבגדי הקדש".

14) ומטעם זה הי' אפשר לפרש "נשאים" - "עננים" [כבמשלי כה, יד "נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת־שקר". ועוד (הובא בפרש"י לעיל לך יז, כ "ולישמעאל שמעתיד הנה ברכתי אתו והפריתי אתו

לבניכם לעשות משכן, אלא יהיו כל צרכי מוכנים בידכם, שנאמר (בראשית מח, כא): והיה אלקים עמכם, וכי תעלה על דעתך כשהיה יעקב אבינו חי לא היה הקדוש ברוך הוא עם בניו, אלא כך אמר להם עתיד הוא לומר לכם (שמות כה, ח): ועשו לי מקדש, והוא יורד ומשרה שכינתו בתוכם, שנאמר: ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ויש מהם שהתקינו עצמן לדברים, ויש מהן ששכחו, וכשבא משה ועשו המשכן, יש מהם שהביאו מעצמן, ויש מהם שלא הביאו אלא ממה שהיה מנח בידו, שכן הוא אומר (שמות לה, כג): וכל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן, ואומר (שמות לה, כד): וכל אשר נמצא אתו עצי שטים", שעפ"ז מתורצות ב' קושיות הנ"ל שבפנים

נשיאים מלשון נשהים ורוח וגשם אין ופי עננים הולכין לגי"ע אל נהר פישון ונושאי משם אבני שהם בחול של הנהר ומביאין אותו ומשליכין אותו סמוך למחנה ישראל ונשיאי" הולכין ומלקטין ומביאים למשכן". (ובשמו"ר שם*) שגם לפי הפירוש ד"נשאם" - "עננים", מ"מ "הניחו נמי לפי פשוטו נשיאי השבטים" [אלא שמצד ב' קושיות שבפנים מוכרח שיש בו גם הפירוש ד"עננים"***]

- אבל דוחק לומר בפש"מ שהכתוב יכתוב "והנשאם הביאו גו" לאחרי נדבות כל האנשים ונשים וטוויית הנשים לרמוז שהדרך שבאו להנשיאים הי' ע"י העננים (אבל להעיר מאוה"ח תרומה שם בסופו).

(* "והיו הגדולים שבהן" - ראה פי מהרז"ו שם"אף במן. זה שייך למ"ש וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף וגו' עד ואבני שוהם ואבני מלואים לאפוד ולחושן והנה בכל הנדבה המנויה היו יכולים להביא כל אחד מעט ולצרף יחד אך באבני שוהם ומלואים שהיו י"ב אבנים באורים ותומים ושתי אבני שוהם בכתפות האפוד יקשה איך הביאו ומי הביא ואם רבים הביאו איך יצרפם הלא תרבה המחלוקת ע"כ דורש שמעשה נסים היו בזה שלא נמצא אבנים באלו אלא אצל הנשיאים ע"פ נס י"ב אבנים לייב נשיאים (וצ"ע על אבני השוהם שבאפוד מי הביאם)".

אלא שצ"ע שממשיך "תדע שכן הוא שנאמר (פרשתנו לו, ג) והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר" (כביומא שם - וראה שוה"ג שלאח"ז) שבפשטות מדובר בכתוב זה ע"ד נדבת כל ישראל.

(** לפי פי' הגמרא משמע דפי' "נשאם" הוא רק "עננים" [רק שהבאתם למשכן היתה ע"י ישראל (אבל בפי' הרי"ף בע"י שם משמע שמפרש כבתיב"ע ושמו"ר וז"ל שם: "במן היורד הוריד אבנים טובות ומרגליות שנאמר וכו'. יש להקשות למה הוציא הקרא מפשוטו שהם נשיאי ישראל שכן כתוב בפרשת נשא ויקריבו הנשיאים את חנוכת המזבח וע"ק למה לא הביא

(להעיר מחדא"ג יומא שם"נשיאים ממש כו'. דאי נשיאים כפשטיה למה נתעצלו הם להתנדב באחרונה דהא בחנוכת המזבח התחילו הם להתנדב בתחלה ולכך אמרו דנשיאים הביאו היינו עננים ועבים וק"ק לישנא דקאמר נשיאים ממש למה מיקרי זה השם מלשון עבים טפי ממש דבכמה כתובים נאמר נשיאים ונשיא מלשון רב").

אבל רש"י כאן לא פירש כן, כי אינו ע"ד הפשט. ובפרט שבציווי הקב"ה בר"פ תרומה מפורש "מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו גו'. תקחו מאתם גו'. וגם בפסוקים אלו הרי נאמר תיכף בכתוב שלאח"ז (כט) "כל איש ואשה גו" שבפשטות הוא הכלל דכל הכתובים שלפני"ז

(ראה ראב"ע כאן "והנשיאים כי בצאתם ממצרים ונצלו, כל איש שאל כפי מעלתו, והנה דבר גדול היה, שנמצא שמן למאור ביד הנשיאים אחר חדשים רבים שיצאו ממצרים. ואחר כן כלל כל איש ואשה, ושב לדבר על הנשים שנשאם לבם לעשות. והזכיר הראש, שכלם יהיו סרים אל משמעתו, כי אין בהם חכם כמוהו"). לכאורה אפשר לומר (כדמשמע בתיב"ע

(ראה פי' יונתן "והנשיאים וענני שמיא אזלין לפישון: פירש המתרגם דרש מלת

וכיון שראו שהשלימו ישראל כל מלאכת משכן משלהן מיד עמדו ונתנדבו והביאו עגלות למשכן, ולא רצה משה לקבלן עד שאמר לו הקב"ה קח מאתם. ר' חננא בר חנינה אמר נס גדול נעשה לו למשה במשכן בשעה שאמר לו הקב"ה ועשו לי מקדש, אמרו נשיאים אנו נתקנו מעצמינו, אמר להן לא נאמר לי אלא מאת כל איש, מיד פירשו ואמרו עתה תראה שאתה צריך לנו. כיון שבאו לבגדי כהונה בקשו אבני שהם ואבני מלואים ולא סיפקה ידן שלציבור לכך, נעשה לו נס והיו ענני הכבוד מביאין לו אבנים טובות ומרגליות. וכן הוא אומר והנשאים הביאה, נשאים כת', כענין שנאמר מעלה נשיאים מקצה הארץ" עיי"ש).

(*) וע"ד פרש"י לך שם "נשיאים - כעננים יכלו כו", שלא בא לשלול פי' הפשוט דנשיאים, כ"א שבזה שנקט לשון נשיאים דוקא (ראה מפרשי רש"י שם וז"ל ברא"ם שם: "כמו נשיאים ורוח. בראשית רבה דאם לא כן למה שינה לקראתן נשיאים ולא שבטים כבני יעקב שהוא מלשון גבורה או שרים וראשים ואלופים כמנהג הכתוב בכל מקום") מרמז גם לזה ש"כעננים יכלו כו".**

15) ואפילו את"ל שזה (שהתנדבו בחנוכת המזבח תחלה) מחזק הקושיא - הרי עכ"פ הו"ל להקדים הענין שכאן לא התנדבו תחלה.

16) ב"ב קכג, א "מאי קדמתה לאה ברחמים דכתיב ועיני לאה רכות מאי רכות אילימא רכות ממש אפשר בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב דכתיב מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהרה בגנות צדיקים דבר הכתוב אלא אמר רבי אלעזר שמתנותיה ארוכות".

17) לו, ה "ויאמרו אלמשה לאמר מרבים העם להביא מדי העבדה למלאכה אשר-צוה ה' לעשות אתה".

ז "והמלאכה היתה דים לכלהמלאכה לעשות אתה והותר".

מדוד בתהלים שכתוב שם תהלים קלה מעלה נשיאים מקצה הארץ. ואפשר שדקדקו שבפרשת נשא כתיב קודם ויקריבו נשיאי ישראל ואח"כ נאמר ויקריבו הנשיאים אבל כאן לא הזכיר נשיאי ישראל אלא והנשיאים הביאו ועוד שהנשיאים שכתוב כאן הוא כתוב והנשיאים חסר ודרשו חז"ל בו לפי שנתעצלו הנשיאים מלהביא בנדבת המשכן עד לבסוף לכך פגמן הכתוב וצריך לבאר מה הוא הפגם שפגמן שאינו על מיעוט היו"ד של נשיאים אלא ביאור פגמן הוא שלא רצה הקב"ה ליקח משלהם כלום אלא משל גבוה לפי שהיו העננים מביאים בתוך המן אבנים טובות ומרגליות סמוך לפתח אהליהם ומממון גבוה את אבני השוהם וכו' ואין לך פגם גדול מזה שלא זכו להביא מממונם נדבה כמו שהביאו שארית ישראל ולזה הביא ראיה מדכתיב נשיאים ורוח שכשהעננים אינם מריקים מים על הארץ הם עננים חסרים שדרך הענן להריק מים ואלו היו נשיאים ורוח וגשם אין שכיון שגשם אין נמצאו אותם נשיאים חסרים וכן הכתוב כאן והנשיאים הביאו נשיאים חסרים הוא שהגשם נדבות אין בידם ולא הביאו למשכן אלא מה שהביאו העננים עם המן" עיי"ש).

כדמוכח בגמרא לפני"ז (אבל ברבינו בחיי כאן: הביאום ענני כבוד לתוך אהלו של משה וז"ל שם: "ויש שפירש כי אבני השהם ושאר הדברים בדרך נס באו לישראל וכדי שתהיה מלאכת המשכן נשלמת הביאום ענני כבוד לתוך אהלו של משה וזהו לשון והנשיאים הביאו מלשון (תהילים קל"ה: ז') מעלה נשיאים מקצה הארץ".

וכן משמע במדרש הגדול כאן "והנשיאים הביאו וג'. אמר ר' שמואל בשעה שבא משה אצל ישראל ואמר להן אמר לי הקב"ה עשו לי מקדש אמרו לו הנשיאים אנו משלנו נעשה את המקדש ואל ישתתפו בו ישראל. אמר להן לא כך צוני הקב"ה אלא דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה. מיד פירשו ולא נשתתפו עם הצבור. ומה ת"ל והנשיאים הביאו, שנתעלו על ישראל כעננים, כמה דאת אמר מעלה נשיאים מקצה הארץ, לבגדי כהונה הביאו לא למלאכת המשכן,

הזהב. והשלים בנכבד אבני שוהם ואבני מלואים כי לא נמצאו רק אצל הנשיאים. ולא כן הזהב כי ברוב הקהל נמצא והנה לא היה במעשה המשכן ברזל. וכי בבית ראשון ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותיו. **ולהעיר שלשון רש"י בפרשתנו הוא "במלאכת המשכן".**

(20) להעיר שכ"ה בדפוס ב' וברש"י כת"י.

(21) אף שלשון רש"י מקורו מספרי כנ"ל - הרי כמדובר כמ"פ כל המובא בפרש"י עה"ת צ"ל מוכרח ע"פ פש"מ. ובפרט שבנדוד"ד אינו מציין שמקורו מספרי וכיו"ב.

(22) יתרו יט, יד וירד משה מן ההר אל העם ויקדש אתהעם ויכבסו שמלתם".

(23) בא יג, יג "וכלפטר חמר תפדה בשה ואס"ל תפדה וערפתו וכל בכור אדם בבניך תפדה" ד"ה פטר חמור: ולא פטר שאר בהמה טמאה; וגזרת הכתוב היא לפי שנמשלו בכורי מצרים לחמורים; ועוד, שסיעו את ישראל ביציאתן, שאין לך אחד מישראל שלא נטל הרבה חמורים ממצרים טעונים מכספם ומזהבם של מצרים.

בשלח טו, כב "ויסע משה אתישראל מים-סוף ויצאו אלמדברשור וילכו שלשתימים במדבר ולאמצאו מים ד"ה ויסע משה: הסיען בעל כרחם, שעטרו מצרים את סוסייהם בתכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות, והיו ישראל מוצאין אותן בים, וגדולה היתה בזת הים מבזת מצרים שנאמר תורי זהב נעשה לך עם נקדות הכסף, לפיכך הצרך להסיען בעל כרחם".

תרומה כו, טו "ועשית אתהקרשים למשכן עצי שטים עמדים" ד"ה ועשית את הקרשים: היה לו לומר ועשית קרשים, כמו שנאמר בכל דבר ודבר, מהו הקרשים? מאותן העומדין ומיחדין לכך; יעקב אבינו נטע ארזים במצרים, וכשמת צוה לבניו להעלותם עמהם כשיצאו ממצרים, ואמר להם שעתיד הקב"ה לצוות אותן לעשות משכן במדבר מעצי שטים, ראו שיהיו

(18) ראה בארוכה משכיל לדוד תרומה כה, ב "ועפ"י דרכנו יובן ממילא מאי דמייתי רש"י בפרשת ויקהל על פי והנשיאים הביאו מה ראו נשיאים וכי' אלא כך אמרו יתנדבו ציבור תחלה ומה שיחסר אנו משלימים כיון שהתנדבו הכל אמרו נשיאים מה עלינו לעשות הביאו אבני השהם וכי'. וקי' דכיון דנראה שהציבור התנדבו בלם שלם וברוח נדיבה עד שהביאו כל הצורך והותר למה לא הביאו ג"כ אבני השהם וכי' אין לומר שלא היו להם אבנים טובות שהרי עם המן היו יורדים להם. . או שלא הביאן לפי שכך היתה גזרת הכתוב שאותם הדברים יביאו הנשיאים נוסף על נדבותם עם הציבור ביתר הדברים באופן שהציבור הביאו כל מה שהיה מוטל עליהם, וכל זה לא הוצרך רש"י לכתבו כאן בפירוש שסמך על מ"ש בפרשת ויקהל והנשיאים הביאו את אבני וכולו דמפשטיה דקרא מוכח הכי באותם הדברים היטלו עליהם להביא וממילא אוכל לפרש ולהבין הטעם שהופרדו אלו מאלו" עיי"ש בארוכה.

אבל פירושו (שבנ"י לא נצטוו להביא אבני השהם וכי') לא נרמז כלל ברש"י, ובפרט שלפירושו צ"ל (כמ"ש שם בעצמו) שרש"י לא פי' דבריו בפ' תרומה מפני שסמך על פירושו (אח"כ) בפרשתנו!

(19) בבמדב"ר ותנחומא פקודי שם "אמרו הואיל ולא זכינו בתרומת מלאכת המשכן כלום א"כ ניתן בבגדי כהונה" (ובבמדב"ר "בבגדי כה"ג").

וראה אוה"ח תרומה שם ("עוד נראה לומר") - אבל בפרש"י בפש"מ לא מצינו חילוק דבגדי כהונה אינם חשובים כ"כ כמלאכת המשכן.

ולהעיר מראב"ע תרומה שם, ג (ועוד) "והשלים בנכבד אבני שוהם כו' כי לא נמצאו רק אצל הנשיאים" וז"ל שם: "כי החמשה עשר היו נדבה. וכמוהו אלה בני יעקב אשר יולד לו בפדן ארם. ובנימין לא נולד כי אם בארץ כנען ועוד בשבעים נפש ירדו אבותיך. ובני יוסף לא ירדו כי שם נולדו והזכיר בתחלת הנדבה הנכבד שהוא

במשכן, הניח לו הקב"ה הקמתו, שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כבוד הקרשים, שאין כח באדם לזקפן, ומשה העמידו; אמר משה לפני הקב"ה איך אפשר הקמתו ע"י אדם? אמר לו עסק אתה בידך, ונראה כמקימו והוא נזקף וקם מאליו, וזהו שני הוקם המשכן (שמות מ') – הוקם מאליו; מדרש ר' תנחומא.

ובתנחומא פקודי יא: שהי' משה מיצר על שלא השתתף "ולמה לא היו יכולין להעמידו. אלא שהיה משה מצר על שלא נשתתף הוא עמהן במלאכת המשכן. כיצד, הנדבה נתנה על ידי ישראל, והמלאכה נעשית על ידי בצלאל ואהליאב וחכמי לב. ולפי שהיה משה מצר, העלים הקדוש ברוך הוא מהם ולא היו יכולין להעמידו. כיון שהטיחו פניהם מכל מקום ולא היו יכולין להעמידו, נכנסו כל ישראל אצל משה, אמרו, משה רבנו, כל מה שאמרת לנו עשינו, וכל מה שצויתנו לתן ולהוציא נתנו הכל, והרי כל המלאכה לפניך, שמא חסרנו שום דבר או ותרנו על כל מה שאמרת לנו, ראה הכל לפניך. והיו מראין לו כל דבר ודבר, שנאמר: ויביאו את המשכן אל משה וגו'. וכתוב: וירא משה את כל המלאכה וגו' עיי"ש

(אבל ראה לקו"ש ח"ו ע' 223 הערה 11 "בתנחומא שם: שהי' משה מיצר על שלא נשתתף כו'. אבל מזה שרש"י בפירושו עה"ת לא העתיק ענין זה, משמע שבדרך הפשט מסתבר לומר שלא הי' מיצר ע"ז. וראה בארוכה שיחה הנ"ל").

(* משא"כ ע"ד ההלכה - ראה רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א הי"ב: הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר.

(26 ע"ד פרש"י לעיל (תרומה כה, ב) "לקנות מהן קרבנות ציבור" וז"ל שם ד"ה תקחו את תרומתי: אמרו רבותינו שלש תרומות אמורות כאן, אחת תרומת בקע לגלגלת שנעשו מהם האדנים, כמו שמפרש באלה פקודי, ואחת תרומת המזבח בקע לגלגלת לקפות לקנות מהן קרבנות צבור,

מזמנים בידכם; הוא שיסד הבבלי בפיוט שלו, "טס מטע מזוזים קורות בתינו ארזים", שנזדרזו להיות מוכנים בידם מקדם לכן.

(23* ע"ד פי' הראב"ע עה"פ [נעתק לעיל הערה 14].

(24 משא"כ הנשיאים אמרו "מה שמחסרין אנו משלימין אותנו" - החסר, מה שיחסר בהמשכן.

(25 אפי' את"ל שע"פ פש"מ* לא הי' ציווי על כ"א מישראל לנדבת המשכן כ"א "מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי" (תרומה כה, ב), "קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לב יביאה" (פרשתנו לה, ה) - הרי מובן, שמכיון שזה הי' דבר הכי חשוב אצל ישראל שהיו טורחים "שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל"

(רש"י שמיני ט, כג "ויבא משה ואהרן אל אהל מועד ויצאו ויברכו אתהעם וירא כבודה' אל-כלהעם" ד"ה ויצאו ויברכו את העם: אמרו ויהי נעם ה' אלקינו עלינו, יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם; לפי שכל שבעת ימי המלואים שהעמידו משה למשכן ושמש בו ופרקו בכל יום לא שרתה בו שכינה, והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה, משה רבנו, כל הטרח שטרחנו שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל, לכך אמר להם זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה', אהרן אחי כדאי וחשוב ממני, שעל ידי קרבנותיו ועבודתו תשרה שכינה בכם ותדעו שהמקום בחר בו), פשוט שהעדר ההשתתפות בזה (כמו כל ישראל) והעדר הזריזות הוא חסרון.

ולהעיר מפרש"י (פקודי לט, לג "ויביאו אתהמשכן אל-משה אתהאהל ואתכלכליו קרסיו קרשיו בריחו ועמדיו ואדניו") גם במשה "ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן הניח לו הקב"ה הקמתו" וז"ל שם ד"ה ויביאו את המשכן וגו'. שלא היו יכולין להקימו; ולפי שלא עשה משה שום מלאכה

אצל הנשיאים. ולא כן הזהב כי ברוב הקהל נמצ' והנה לא היה במעשה המשכן ברזל. וכי בבית ראשון ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו".

אוה"ח פרשתנו לו, ה "מרבית העם להביא. קשה וכי רע הדבר שיהיה בית אלקינו באוצרות זהב לכבוד ולתפארת, אכן לא באו לקבול על המובא בית ה' מהזהב וכסף וגוי' אלא על המובא עשוי מלאכה שהוא דבר שאין צורך בו גם עומד להתקלקל כל שיש די מחסור, והוא אומרו מרבית וגוי' מדי העבודה למלאכה פירוש מרבית להביא יותר משיעור העבודה הצריכה למלאכה אשר צוה ה' הא למדת שעל פרטי העבודה הקפידו, והעד לדברינו מאמר הכרוז אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש, ואומרו ויכלא העם מהביא ולא אמר מעשות כי יאמר הכתוב דבר שהוכר לחכמים העושים במלאכה והיא ההבאה".

ד) גם לפרש"י הי' עודף כסף כו' שלא הוצרכו למלאכת המשכן ולא מפורש בכתוב (ראה תרומה שם, ג: עשאוהו לכלי שרת וז"ל שם ד"ה זהב וכסף ונחשת וגוי': כלם באו בנדבה, איש איש מה שנדבו לבו, חוץ מן הכסף שבא בשוה, מחצית השקל לכל אחד, ולא מצינו בכל מלאכת המשכן שהצרך שם כסף יותר, שנאמר וכסף פקודי העדה וגוי' בקע לגלגלת וגוי', ושאר הכסף הבא שם בנדבה עשאוהו לכלי שרת.

וראה פרש"י בהערה שלפ"ז, לפקודי לט, א "ומן התכלת והארגמן ותולעת השני עשו בגדישרד לשרת בקדש ויעשו אתבגדי הקדש אשר לאהרן כאשר צוה ה' אתימשה" ד"ה ומן התכלת והארגמן וגוי': שש לא נאמר כאן, ומכאן אני אומר שאין בגדי שרד הללו בגדי כהנה, שבבגדי כהנה היה שש, אלא הם בגדים שמכסים בהם כלי הקדש בשעת סלוק מסעות, שלא היה בהם שש).

ה) באוה"ח פרשתנו לה, כא: יודיע הכתוב כי כל צרכי המשכן כו' באו בעצמן בנדבה ולא הוצרכו לקנות דבר מהם בכסף וזהב המובא בתרומה. ומזה גופא מוכח שקבלו גם זה.

ואחת תרומת המשכן נדבת כל אחד ואחד (תלמוד ירושלמי שקלים א'). י"ג דברים האמורים בענין כלם הצרכו למלאכת המשכן או לבגדי כהנה כשתדקדק בהם.

27) באברבנאל ר"פ תרומה: להגיז שאלו הדברים שיזכור יקחו מהם בתרומה אבל אם ינדבו ויתנו דברים אחרים כאלו תאמר ברזל ועופרת בגדים ודברים אחרים לא יקחו מאתם כי לא רצה יתברך שיתנו איזה דבר כו' שיזדמן ויקחו מאתם כמציל מן הדליקה כו'.

וראה ספורנו שם כה, ג: לא יקבלו כל שוה כסף כו' אבל יקבלו תרומה שגופה נכנסת במלאכת המשכן וז"ל שם: "וזאת התרומה צוה שלא יקבלו כל שוה כסף כגון פירות ומרגליות ואבנים טובות שאינן מאבני האפוד והחשן, אבל יקבלו תרומה שגופה נכנסת במלאכת המשכן, והם י"ג דברים האמורים בענין"

(ולהעיר מלשון רש"י שם, ב: יג דברים האמורים בענין כולם הוצרכו למלאכת המשכן כו').

אבל א) בפרש"י לא נזכר זה. ב) יתכן שכאשר לא הובאו אבני השוהם וכי' עצמם, קבלו הכסף מבנ"י עבור זה. ג) מצינו כסף שהובא לצורך דברים שבמשכן אף שאינו מפורש בכתוב

(ראה ראב"ע שם, ג "וזאת. אמר הגאון לא מצאנו כסף במשכן כי אם כסף פקודי העדה. אם כן איך כתוב כי הכסף נדבה והוא השיב כי כסף אחר היה נדבה. לצורך שלחן כסף כי לא יתכן שלא יהיה שם שלחן לתקן עליו שום דבר או לחתוך או לרחוץ עליו ולחצוצרות ולמזרקים ולפי דעתי אין צורך כי הכתוב לא חשש להוציא דבר אי' מששה עשר דברים. כי החמשה עשר היו נדבה. וכמוהו אלה בני יעקב אשר יולד לו בפדן ארם. ובנימין לא נולד כי אם בארץ כנען ועוד בשבעים נפש ירדו אבותיך. ובני יוסף לא ירדו כי שם נולדו והזכיר בתחלת הנדבה הנכבד שהוא הזהב. והשלים בנכבד אבני שוהם ואבני מלואים כי לא נמצאו רק

28) ואולי י"ל שזהו הטעם (רש"י בפ' נשא ז), ג' ויביאו את־קרבנם לפני ה' ששִׁעגלת צב ושני עשר בקר עגלה על־שני הנשאים ושור לאחד ויקריבו אותם לפני המשכן" ד"ה ויקריבו אותם לפני המשכן: שלא קבל משה מידם עד שנאמר לו מפי המקום; אמר רבי נתן מה ראו הנשיאים להתנדב כאן בתחלה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו תחלה? אלא כך אמרו הנשיאים, יתנדבו צבור מה שיתנדבו, ומה שמחסרין, אנו משלימין, כיון שראו שהשלימו צבור את הכל, שנאמר "והמלאכה היתה דים" (שמות ל"ו), אמרו מעתה מה לנו לעשות? הביאו אבני השם והמלואים לאפוד ולחשן, לכך התנדבו כאן תחלה)) **שלא קיבל משה מידם**

(ועד"ז שם, יוד ויקריבו הנשאים את חנכת המזבח ביום המשח אתו ויקריבו הנשיאים את־קרבנם לפני המזבח" ד"ה ויקריבו הנשיאים את קרבנם לפני המזבח: כי לא קבל משה מידם עד שנאמר לו מפי הגבורה)

- כי (נוסף ע"ז שלא נצטווה כו', גם) אי"ז סדר הנהגה דנשיא להביא מתחלה*. ועפ"ז יומתק מה שממשיך רש"י באותו הד"ה א"ר נתן מה ראו כו' ולא כתבו בד"ה בפ"ע, כדרכו בכ"מ. וראה לקמן הערה 30.

(* וראה מפרשי הספרי ורש"י שם (משכיל לדוד שם פסוק ג' ויקריבו וכולי שלא קיבל משה מידם וכו' ז"ל הבריתא בספרי ולא קיבל וכולי עד שנאמר לו מפי הקודש קח מאתם הא הסכימה דעתו לדעת עליונה ע"כ והא מילתא בעיא שרטוט להבין אמרי בינה דמאי קאמר שהסכימה דעתו וכו' הא איהו לא היה רוצה לקבל ודעת עליונה א"ל לקבל. ונראה לומר דמרע"ה ידע דודאי דכיון דהנך עגלות הן לעבוד עבודת המשכן הרי הן דומין לכלי השרת וכדומה שצריכין להיות משל צבו' ומ"מ אילו היה יכול משה לגלות דעתם ולידע מה בלבם אם מכוונים למסרם יפה יפה לצבור הא ודאי שהיה מקבל מהם בשליחות כל ישראל לזכות הוא להם וזכין לאדי שלא בפניו אבל חשש משה שמא לא ימסרום לצבור בלב שלם יפה יפה

וכההיא דאמרינן ריש פ"ד דשקלים ובשאר דוכתי. ולכך לא רצה לקבל מידם ולזכות בעד כל ישראל על שנאמר לו מפי הקודש קח מאתם דייקא דגלוי וידוע לפני שהם מכוונים למסור לצבור יפה יפה. ובוזה מיושב ג"כ מה שהק' הרא"ם ז"ל דהול"ל קח מלפני המשכן ובמ"ש רש"י מה ראו נשיאים וכו' ועיין מ"ש בר"פ תרומה בס"ד"

וי"ד ויקריבו וכו' כי לא קיבל וכו' בספרי ביארו טפי שבתחלה לא היה יודע משה אם יקבל או לאו ואת"ל שיקבל היה מסתפק אם יקריבו כלם כא' או איש איש יומו ועוד את"ל איש יומו באיזה סדר עד שהכל נאמר לו ע"ש ונראה דספקותיו היו כדבעי למימר מעיקרא נסתפק אי דינא הוי דמצ"י לחנוך את המזבח בקרבן יחיד דדילמא משל צבור בעי ושוב נסתפק בהיות שקרבנות הללו יחיד הן אם דוחין את השבת דדילמא לא דחו והילכך עדיף טפי לעשותם כלן ביום אי כי היכי דלא ליהוי הפסק ביניהם בחד יומא עד שנאמר לו נשיא אי ליום וכו' מה יום כלו' רצוף אף כל כלן רצופין שדחו את השבת בהוראת שעה"י) **באופן אחר.**

29) פרש"י שמיני ט, כג [נעתק לעיל הערה 25]. וראה פרש"י תשא ל, טז "ולקחת את" כסף הכפרים מאת בני ישראל ונתת אתו על־עבדת אהל מועד והיה לבני ישראל לזכרון לפני ה' לכפר על־נפשתיכם" ד"ה ונתת אתו על עבדת אהל מועד: למדת שנצטוו למנותם בתחלת נדבת המשכן, אחר מעשה העגל, מפני שנכנס בהם מגפה, כמו שנאמר ויגף ה' את העם; משל לצאן החביבה על בעליה שנפל בה דבר ומשפסק אמר לו לרועה בבקשה ממך מנה את צאני ודע כמה נותרו בהם, להודיע שהיא חביבה עליו; ואי אפשר לומר שהמנין הזה הוא האמור בחמש הפקודים, שהרי נאמר בו באחד לחדש השני והמשכן הוקם באחד לחדש הראשון, שנאמר ביום החדש הראשון באחד לחדש תקים וגוי' (שמות מ'), ומהמנין הזה נעשו האדנים – משקלים שלו – שנאמר ויהי מאת ככר הכסף לצקת וגוי' (שם ל"ח), הא למדת שתים היו, אחד בתחלת נדבתן אחר יום הכפורים בשנה ראשונה, ואחת בשנה שניה באיר משהוקם

שם: "בצלאל ואהליאב וכל חכם לב עשו את המשכן, ותלאו הכתוב במשה, לפי שמסר נפשו עליו, לראות תבנית כל דבר ודבר כמו שהראהו בהר, להורות לעושי המלאכה, ולא טעה בתבנית אחת; וכן מצינו בדוד, לפי שמסר נפשו על בנין בית המקדש, שנאמר "זכור ה' לדוד את כל ענותו אשר נשבע לה'" וגו', לפיכך נקרא על שמו, שנאמר ראה ביתך דוד".

ולהעיר ממרז"ל (ב"ב ט, א "אמר רבי אלעזר גדול המעשה יותר מן העושה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום ועבדת הצדקה השקט ובטח עד עולם זכה הלא פרש לרעב לחמך לא זכה ועניים מרודים תביא בית") **גדול המעשה יותר מן העושה. אלא שבנדו"ד לא הי' "מעשה" כי הי' בנדבת הלב דכל ישראל.**

32) קידושין טו, א "דתניא א"ר נתן מנין לנושה בחברו מנה וחברו בחברו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה ת"ל ונתן לאשר אשם לו". וש"נ.

33) ראה שו"ע חו"מ סי' פו ס"ה "אין שמעון יכול למחול ללוי ולא להרויח לו זמן (שהרי) פקע השעבוד שיש לשמעון על לוי ונשתעבד לראובן וכן אם אמר שטר אמנה או פרוע הוא אינו נאמן להפסיד לראובן ואם אחר שנתחייב לוי לראובן בב"ד הלך ופרע לשמעון חייב לפרוע לראובן פעם אחרת". **קצוה"ח שם סק"א** [אינו נעתק מפני האריכות].

34) ולהעיר שגם בנוגע למשה אף שכל ציווי נדבת ומלאכת המשכן הי' על ידו ועד ש"תלאו הכתוב (עשייתו) במשה" (כנ"ל הערה 31) מ"מ "הניח לו הקב"ה הקמתו" "לפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן" (בידיו).

35) ראה המשך באתי לגני ה'שי"ת פ"ו "והנה ההפרש ביניהם בתמונתם הוא דאות ד' הרי יש לו יו"ד מאחוריו, דאות יו"ד מורה על הביטול ואזעירת גרמה. והיינו מלכות דאצילות דלית לה מגרמה כלום. והוא לפי שהיא בתכלית הביטול והשפלות.

המשכן. ואם תאמר וכי אפשר שבשניהם היו ישראל שוים – ו' מאות אלף וגי אלפים וחמש מאות וחמשים – שהרי בכסף פקודי העדה נאמר כן, ובחמש הפקודים אף בו נאמר כן ויהיו כל הפקודים שש מאות אלף ושלושת אלפים וחמש מאות וחמשים (במדבר א'), והלא בשתי שנים היו, וא"א שלא היו בשעת מנין הראשון בני י"ט שנה שלא נמנו ובשניה נעשו בני כ"י! תשובה לדבר: אצל שנות האנשים בשנה אחת נמנו, אבל למנין יציאת מצרים היו שתי שנים, לפי שליציאת מצרים מונין מניסין, כמו ששנינו במס' ראש השנה (דף ב'), ונבנה המשכן בראשונה והוקם בשניה, שנתחדשה שנה באחד בניסין, אבל שנות האנשים מנויין למנין שנות עולם, המתחילין מתשרי, נמצאו שני המנינים בשנה אחת – המנין הראשון היה בתשרי לאחר י"הכ שנתרצה המקום לישראל לסלח להם ונצטוו על המשכן, והשני באחד באיר.

30) וזה שמשה לא קיבל מידם עד שנאמר לו מפי המקום (בין בפסוק ג בנדבת העגלות והבקר, ובין בפסוק יוד בחנוכת המזבח) - י"ל כי מאחר שזה הי' לאחר שבעת ימי המילואים שכבר הי' חינוך הכהנים במשכן ובשמיני במילואים לאחרי ששרתה שכינה בו ונודע שנתכפר להם על מעשה העגל אולי אי"ז כנדבת למלאכת המשכן שהם צריכים להתנדב תחלה ואדרבה צריך לדאוג שבנ"י יביאו.

וזה שממשיך שם רש"י "א"ר נתן מה ראו הנשיאים כו"י היינו לבאר למה אסרו הנשיאים שבזה צ"ל הסדר שיתנדבו תחלה (ולא עלתה על דעתם החילוק כסברת משה). ובספרי איתא לפני ר"נ אומר "הסכימה דעתן לדעת עליונה". ולהעיר שבספרי ממשיך "רבי נתן אומר" ובפרש"י "אמר ר"נ".

31) ולהעיר מפרש"י נשא ז, א "ויהי ביום כלות משה להקים אתהמשכן וימשח אתו ויקדש אתו ואת כלכליו ואתהמזבח ואת כלכליו וימשחם ויקדש אתם" ד"ה **כלות משה: "בצלאל ואהליאב כו' עשו את המשכן ותלאו הכתוב במשה לפי כו"י וז"ל**

וזהו דמלכות דאצילות נעשי נקודה תחת היסוד, והיינו ביטול והנחת עצמותה לגבי שארי ספירות, אשר בזה הרי היא נעשית בחינת כלי לקבלה עי"ש בארוכה.

וראה כלי יקר עה"פ "והנשאים הביאו את אבני השוהם. ארז"ל (ספרי נשא זג) לפי שנתרשלו בנדבה זו ולא הביאו נדבתם כ"א לבסוף ע"כ נחסר אות יו"ד משמם והנשאים חסר כתיב, כי באמת לא היה להם להמתין עד לבסוף כי אולי יתנו ישראל כל הצורך ולא יהיה להם חלק בכל המשכן. ומה שנחסר יו"ד דווקא פירשנו למעלה פרי (תרומה כה א) לפי שאמר הקב"ה גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל (תהלים קא ה) ואצל הנשיאים היתה בלי ספק רוח גאווה באמרם דרך התפארות מי ימלא מה שאנחנו מחסרים, אבל אנחנו ממלאים כל מה שהצבור מחסרים ע"כ לקח הקב"ה משמם אות יו"ד כי רק אות זה מן השם הגדול היה חקוק בשמם ואותו לקח ה' מהם לומר אין כאן מקומו עי"ש.

36 ע"ד הוספת היו"ד דיהושע - י' יושיעך (בעתיד) - שלח יג, טז "אלה שמות האנשים אשר שלח משה לתור את הארץ ויקרא משה להושע ברנון יהושע"

ובפרש"י ד"ה ויקרא משה להושע וגו': התפלל עליו יה יושיעך מעצת מרגלים.

37 וי"ל שגם מטעם זה מעתיק רש"י שם בעל המאמר - ר' נתן - כי עפ"ז מתורץ איך יתכן לפרש שאצל הנשיאים ה' חסר בהביטול (ולכן נחסרה אות משמם).

וזה מבואר ע"פ "ר' נתן" שעליו מסופר (הוריות יג, ב) שרצה להעביר את רשב"ג מנשיאותו ושהוא ראוי לזה יותר מרשב"ג. היינו שידע ענינו של נשיא שאפשר שיתערב בהרגשתו ענין שאינו ביטול בתכלית, כמו שהי' אצל רשב"ג דתקינו שלא יקומו מקמי ר"מ ור"נ כמו שעומדים לפניו, ואיך שהוא עצמו חשב שהוא ראוי להיות נשיא יותר מרשב"ג וז"ל בגמ' שם: "א"ר יוחנן בימי רשב"ג נישנית משנה זו רבן שמעון בן גמליאל נשיא רבי מאיר חכם

רבי נתן אב"ד כי הוה רשב"ג התם הוה קיימי כולי עלמא מקמיה כי הוה עיילי רבי מאיר ורבי נתן הוה קיימי כולי עלמא מקמייהו אמר רשב"ג לא בעו למיהו היכרא בין דילי לדידהו תקין הא מתניתא, ההוא יומא לא הוה רבי מאיר ורבי נתן התם למחר כי אתו חזו דלא קמו מקמייהו כדרגילא מילתא אמרי מאי האי אמרו להו הכי תקין רשב"ג, אמר ליה ר"מ לרבי נתן אנא חכם ואת אב"ד נתקין מילתא כי לדין מאי נעביד ליה נימא ליה גלי עוקצים דלית ליה וכיון דלא גמר נימא ליה (תהלים קו, ב) מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו למי נאה למלל גבורות ה' מי שיכול להשמיע כל תהלותיו נעבריה והוי אנא אב"ד ואת נשיא".

38 ראה זח"ג כג, א "רבי יהודה פתח, והנשיאים הביאו את אבני השהם ואת אבני המלואים לאפוד ולחשן. מאי שנא דמלין אלן אקריבו נשיאים, ולא בר נש אחרא, והא כתיב כל נדיב לבו יביאה את תרומת יי, וכתיב ואבני שהם ואבני מלואים לאפוד ולחשן. אלא, אמר קודשא בריך הוא, אף על גב דבכלא תליא האי נדבה, סליקו אלן אבנים לנשיאים. מאי טעמא, בגין דעל לבא דכהנא אשתכחו. אמר קודשא בריך הוא, ליתו נשיאים דלבייהו גס בהו, וייתון אלן אבנים דאינון משתכחי על לבא דכהנא, ויתכפר עלייהו מגסות לבייהו, וכתוב והיו על לב אהרן בבאו לפני יי, ועל דא והנשיאים הביאו את אבני השהם ואת אבני המלואים לכפרא עלייהו".

39 להעיר מהמשך תער"ב ח"א פרי"ד מדרגי' בהרגשת הביטול וז"ל שם: "וכנודע דקלי' דאצי' הו"ע הרגשת הביטול שנקי ראומה שהביטול הוא במורגש דאמיתי הביטול הוא שאינו מרגיש כלל שהוא בטל, וכמו בביטול לפני מלך גדול עיקר אמיתי הביטול הוא כשאינו מרגיש כלל בשעת ביטולו איך שהוא בטל, וכשישאלנו אדם מה נשתנה כ"כ מהותך ישיבנו לא ידעתי מאומה כו', וכ"ה בקדושה ביטול עצמי ופנימי הוא שאינו מרגיש כלל שהוא בטל כו', והיינו דהביטול הוא בעצם מהותו כ"כ שאינו מרגיש אי"ע כלל וכלל למציאו עד

41) דהרי האדם הוא מדיני והוא וסביבתו מושפעים זמ"ז (ראה רמב"ם רפ"ו מהל' דיעות "דרך בריתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו ונוהג כמנהג אנשי מדינתו. לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמד ממעשיהם" עיי"ש) או שהוא משפיע בסביבתו או שנעשה מושפע מהם.

42) ברכות לד, ב "אמר רבי יצחק בר נחמני: לדידי מפרשא לי מיניה דרבי יהושע בן לוי, הדיוט, כמו שאמרנו. כהן גדול, תחלת כל ברכה וברכה. המלך, כיון שרע שוב אינו זוקף, שנאמר ויהי ככלות שלמה להתפלל וגו' קם מלפני מזבח ה' מכרע על ברכיו".

43) ראה סהמ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך פ"א "הנה שרש ענין המכוון במינוי המלך הוא שבו ועל ידו יהיו ישראל בטילים לה' כי כל ישראל צריכים להיות בטילים למלך וסרים למשמעתו בכל אשר יגזור כמ"ש שמואל וזה יהי משפט המלך וגו' (שמ"א ח' י"א) והנה המלך בעצמו בטל לאלקות וכמ"ש דהע"ה אם לא שויתי ודומתי (תלים קל"א ב') דהיינו שנגע הביטול לה' כ"כ בלבבו עד שגם בגשמיות לא הי' יכול להרים עיניו ולהגביה לבו בבחי' יש ודבר מה אלא היה כמו בחי' דומם שאין לו תנועה וזהו העיקר במלך שמחמת זה נקי מלך שהוא מרכבה למדת מלכותו ית' שבאצילות. . ומאחר שהמלך הוא בטל למלכות שמים וישראל בטילים למלך הרי נמצא בו ועל ידו ישראל בטילים לאלקותו ית' וזאת היא עבודת המלך תמיד להיות בו ועל ידו הנבראי בטילים לה' ע"י שהוא בטל והם בטילים אצלו כו' . . וגם עפ"י טעם הראשון בענין הביטול לה' ע"י המלך זה אינו שייך ג"כ אלא לאותן שאינן ת"ח שהם בחי' יש מצד עצם מציאותן למעלה שלכן אינן ת"ח כי החכמה היא בחי' ביטול כח מה וע"כ כל גיא שוטה כי מבחי' החכמה א"א להיות הסתעפות הישות אלא אדרבה בחי' ביטול דוקא, ולכן הם צריכים למלך כדי שיתבטלו ביטול היש כביטול העבד לפני המלך כמ"ש שום תשים עליך מלך

שאינו מרגיש כלל שהוא בטל לאיזה דבר כו', ומשו"ז יכול להיות על מעמדו ומצבו מפני שאינו שום מציאות לעצמו שאינו מרגיש א"ע כלל לדבר מה כו'. אבל כשמרגיש את הביטול שלו ואינו יכול לעמוד על מעמדו ומצבו מפני הביטול דהיינו שאין לו מקום לעצמו כו' (ער האט פאר זיך קיין ארט מפני עוצם ביטולו כו'), הגם שזהו ביטול אמיתי מ"מ יש בזה עדיין בחי' מציאות דבר כו', וזהו בתכלית הדקות, ולמטה מזה הוא שמרגיש את הביטול שטוב לו מה שהוא בטל והוא במעלה ומדרי' בעצמו כו', ולא שעושה בו איזה הגבהה ח"ו רק שהביטול אצלו בבחי' תפיסת מקום כו'.

וז"ע ראומה שהביטול הוא במורגש ובתפיסת מקום בעצמו כו', ובגסות ענין ראומה הוא שרוצה שיהי' נראה ביטולו, ועם היותו בטל לאלקות רק שהוא רוצה שיהי' נראה וניכר הביטול שלו, ויש בזה דקות הרע והוא שבזה גופא מה שרוצה שיהי' נראה הביטול כוונתו הוא לש"ש כו', וע"ה שיש בזה כוונה רוחניות סכ"ס הוא בבחי' מורגש ואינו בטל כו', והגסות הוא שרוצה כן מצ"ע מצד הישות שבו כו', וכ"ז הו"ע ראומה שהוא קלי' דאצי' כו', ובברי' הקלי' הוא בבחי' ישות ממש שאינו בטל לאלקו', וביצי' הוא בבחי' ישות יותר עד קלי' דעשי' שהיא בתוקף ביותר כו', וכערך תוקף האור דאצי' דקדושה על האור דעשי' דקדושה כך ערך תוקף אור הקלי' דעשי' על אור הקלי' דאצי' כו'. וכמו"כ במספר האורות הנה בקלי' דאצי' המספר הוא במיעוט והן רק ז"ת דקלי', ובברי' דקלי' שם גם חו"ב דקלי' והן סיחון עמון ומואב שזהו ג"ר דקלי' וכמ"ש במ"א, וביצי' גם בחי' כתר דקלי' וכמו נבוכדנצר שנא' בו אנת רישא דדהבא כו', ובעשי' דקלי' שם גם עתיק דקלי' שהיא קלי' קשה ביותר כו'".

40) נדרים לב, ב "ואמר רמי בר אבא מאי דכתיב עיר קטנה ואנשים וגו' עיר קטנה זה הגוף ואנשים בה מעט אלו אברים ובא אליה מלך גדול וסבב אתה זה יצר הרע ובנה עליה מצודים וחרמים אלו עונות".

וראה ל"ת להאריז"ל בראשית עה"פ ויתהלך חנוך "דע, כי כשמת חנוך, היה יותר גבוה ממדרגת משה, כי הוא רבו של משה, והוא מלאך זוגגנא"ל. וגם כי הוא השיג חיה, ומשה נשמה, אך משיח ישיג יחידה" עיי"ש.

לקו"ת צו (ח, ב ואילך) "ועמ"ש בביאור ע"פ ועתה יגדל נא והם בינה ז"א ומלי' וחיה יחידה נקי' אצילות שבאצילות ועיין בע"ח שמ"א פ"ז ובהרמ"ז ר"פ קרח בדף קע"ו ע"ב ד"ה חסר יו"ד והנה איתא בגלגולים פ"ט שאדה"ר קודם החטא היה לו נשמה לנשמה מאצילות כו'. . וזהו מ"ש פי' בראשית בד"ה הן האדם היה כאחד ממנו שאדה"ר היה הגבה למעלה גם מרשב"י בערך אחר ממש כו'. כי הרי אפילו הנשמות הגבוהות מאד שמיחוד או"א דאצילות שזהו נשמה דאצילות הוא כערך הבריאה לגבי אצילות ממש נגד נשמת אדה"ר כנ"ל עיי"ש בארוכה.

שם סוף שה"ש "אמנם לע"ל כתיב וגבה מאד פי' שגם המאד יוגבה ברום המעלות יותר מבחי' ההעלאה והמשכי' דבחי' בכל מאדך כי הנה מאד אותיות אדם והענין כי בחטא אדה"ר ירדו העולמות ולע"ל יתעלו העולמות כמו שהיה מקומם באמת. עיין מזה בספר הגלגולים פ"ז אך לא זו בלבד כ"א שיומשכו נשמות חדשוי' מה שלא נכללו באדה"ר כלל והם גבוהים ומעולים מכל הנשמות שנכללו באדה"ר וכמ"ש בספר הגלגולים פ"ז שבחי' יחידה דנשמות אלו הוא למעלה גם מיחידה דאצי' שבאדה"ר והיינו לפי שהם יומשכו מפנימיות עתיק משא"כ בכל ההמשכות עכשיו הוא רק מחיצוניות עתיק ופנימיות עתיק הוא למעלי' מהשבירה והתיקון והוא ענין אתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ת לגמרי" עיי"ש בארוכה. וש"נ - דמשיח ענינו יחידה.

(דברים י"ז ט"ו) שהרי המלך בטל לה', אבל הנשמות הגבוהות הנקי' ת"ח הם בבחי' ביטול מצד עצם שרשן שלמעלה כי איזהו חכם הרואה את הנולד שהחכמי' היא בחי' ראיה שרואה איך שנוולד מאין ליש ומחדש בכל יום מע"ב והם שנקי' אחים וריעים למקום או בנים הרי אינן צריכים למלך כלל להיות מתבטלים על ידו ביטול היש כעבד לפני המלך שהרי הם בטיילים מצד עצמן בבחי' ביטול שלמעלה מביטול היש" עיי"ש בארוכה.

(44) ובפרטיות יותר י"ל שהוא בחי' קוצו של יו"ד, בחי' הכתר שלמעלה מחכמה - ראה ד"ה קול קורא תש"א [סה"מ תש"א ע' 75 ואילך] "והיינו שבהאדם דאיש ישראל שלמטה יש בנפשו וגם בציוור גופו ד' אותיות דשם הוי' והנה התחלת ד' אותיות דשם הוי' הוא אות י', והיו"ד התחלתו הוא מהקוץ העליון, דתמונת אות י' היא נקודה עם קוץ ע"ג הנקודה ועוקץ מתחתיו, שקוץ העליון דאות י' הוא בחי' כתר וכדאי' בזהר האי יו"ד קוצא חד לעילא דא כתרא עילאה, דקוצו של יו"ד הוא רמז לבד ופונה למעלה" עיי"ש בארוכה. ובכ"מ.

(45) ראה ד"ה וידבר אלקים אכה"ד תרצ"ט (השני) [סה"מ תרצ"ט ע' 207] בשם הרמ"ז "ותורה זו ילמוד לנו מלך המשיח דכתי' בי' הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד, ופי' הרמ"ז שהם נגד ה' מדרגות נר"ן ח"י, דדהע"ה זכה לבחי' נפש וכמ"ש נפש דוד, אלי' זכה לרוח, ולכן עלה בסערה השמימה, ומשה זכה לנשמה, פנימית בינה וחיצונית אבא, ואדה"ר זכה לחי', ומשיח יזכה ליחידה, ולכן הנה הוא דוקא ילמוד דעת ללכת בדרכי ה' כמו שהם בפנימיות התורה שהם דרכים חדשים שהי' מכוסה ונעלם גם ממרע"ה".

נא לשלוח הערות או תיקונים ל: rabbimbrowd@gmail.com